

Maxové - Generace umělců severních Čech

Dne 8. 9. 2014 proběhla v rámci pravidelné schůzky Společnosti přátel historie města Jablonného v Podještědí přednáška na téma „Maxové – Generace umělců severních Čech“, která byla zaměřena především na sochaře Josefa Calasanza Maxe, od jehož narození letos uplynulo 210 let.

Rodina Maxů pocházela z Hamru na Jezeře, odkud roku 1745 přišel na pozvání hraběte Jana Josefa Maxmiliána Kinského do Sloupu v Čechách **Antonín Max** (1734–1808), aby pracoval v hraběcích zrcadlárnách jako řezbář při výrobě rámců. Kromě toho se však také živil tvorbou náhrobků, soch či vybavení kostelů – známý je jeho oltář s kazatelnou v protestantském kostele v Oybině či socha Neptuna (1755) na kašně sloupského zámku. Anton Max měl sedm dětí, přičemž stejného řemesla se držel hlavně jeho syn **Josef František Max st.** (1765–1838). Ten se kromě práce v Kinského zrcadlárně, zabýval také výrazně výzdobou kostelů – např. kazatelna a postranní oltáře (1793) v kostele Nanebevzetí Panny Marie v Novém Boru či obnova oltáře v kostele sv. Kateřiny Alexandrijské ve Sloupu v Čechách. Josef František Max st. měl devět dětí, z nichž nejvýznamnější byli dva synové – Josef Calasanza a Emanuel.

Starší, **Josef Calasanza Max** (1804–1855) již od mládí pomáhal svému otci v řezbářské dílně, avšak roku 1822 musel z finančních důvodů domov opustit a vydal se do Prahy, kde začal pracovat v karlínské dílně Václava Antonína Schumanna (1787–1854). Ten si jej velice oblíbil, a proto se ho snažil výrazně podporovat. Například mu zajistil studium na Akademii výtvarného umění v Praze, kde se seznámil mimo jiné se studentem malby, Josefem Führichem z Chrastavy (1800–1876). Ten zprostředkoval Josefu Maxovi různé zakázky, a tak na Führichův popud například roku 1830 odjel do Chrastavy. Z tohoto období jsou známá především dvě Maxova díla – chrastavský náhrobek pro radního Franze Keila (1829–31), jenž je považován za první kvalitní hřbitovní pseudogotiku v Čechách, a sousoší Ukřížování Krista se sv. Václavem a sv. Janem Nepomuckým v Mařenicích u Cvikova (1831–1833).

Po návratu do Prahy se začal Josef Calasanza Max prosazovat v uměleckých kruzích, např. svou sochou Karla IV. jako zakladatele pražské univerzity, která je brána jako první profánní socha s historickým tématem v Čechách. Max byl také členem Krasoumné jednoty, v níž vystavoval svá díla a velkým zlomem v této organizaci byl rok 1842, kdy začala pořádat své výstavy i mimo Prahu, především pak v Liberci. Právě v něm a jeho okolí vytvořil Max nemalé množství náhrobků, hlavně pro rodiny podnikatelů – Herzig a Jantsch v Liberci, Sitte v Bílém Kostele, Richter v České Lípě, Schmidt v Českém Dubu apod. Po návratu do Prahy se věnoval opět výrazněji tvorbě v duchu národních dějin – sochařská výzdoba nového křídla Staroměstské radnice (Spytihněv, Přemysl Otakar II., Karel IV., Ferdinand III., František II., a Ferdinand V. z let 1847–1848), pomník Františka II. na Smetanově nábřeží (1845–1848) či restaurování soch na Velkém (Karlově) mostě, kam vytvořil se svými žáky sousoší sv. Norberta, sv. Václava a sv. Zikmunda (1852–1853), sochu sv. Josefa (1854) a sochu sv. Jana Křtitele (1857). Asi nejslavnější prací Josefa Calasanzy Maxe je však pomník maršála Radeckého (1853–1858), na němž pracoval se svým bratrem Emanuelelem. Josef Calasanza Max se však jeho odhalení již nedožil, neboť dne 18. června 1855 ve svých 51 let zemřel na cholera.

Jeho bratr **Emanuel** (1810–1901) byl sice o deset let mladší, za to však ve své době slavnější. Bylo to dáno patrně tím, že kromě studia na akademii v Praze, studoval též

ve Vídni a v Římě, kde získal povolení ke koupi carrarského mramoru, což je údajně nejbělejší mramor na světě a získat v té době povolení k jeho nákupu nebylo vůbec lehké. Z tohoto mramoru vytvořil během svého života mnoho soch – například bustu Kristiána Kryštofa Clam-Gallase (1843), sochu sv. Ludmily pro chrám sv. Víta v Praze (1845) či bustu excísaře Ferdinanda V. (1874). Kromě toho také dokončoval mnohé zakázky po svém předčasně zesnulém bratru Josefu Calasanzovi, jako byla tvorba soch na Velkém (Karlově) mostě, kam vytvořil sochy Piety (1859), sv. Kryštofa (1857), sv. Františka Serafinského (1855) a Kalvárie (1861). Za svůj um byl dokonce roku 1876 povýšen ho šlechtického stavu s predikátem „Ritter von Wachstein“.

Přednáška se dále zabírala potomky Josefa Calasanz Maxe. Z těch nejvýznamnějších stojí za připomínku určitě **Heinrich Břetislav Max** (1847–1900), malíř a profesionální fotograf, a především **Gabriel Cornelius von Max** (1840–1915). Ten byl jedním z nejslavnějších malířů střední Evropy ve 2. pol. 19. století. Proslavil se svými hluboce procítěnými malbami plnými emocí a spiritualismu, jako např. Julie Capulletová o svatebním ránu I (1873), Máří Magdaléna u paty kříže (1898) či Extatická panna Anna Kateřina Emmerichová (1885). Přibližně v polovině svého života však zanevřel na společnost a lidi kvůli jejich nemorálnímu chování a věnoval se tzv. opičímu tématu – tedy lidoopům, kterých si vážil mnohem více pro jejich přímost i inteligenci, a tak je začal ve velkém malovat jako karikatury na lidskou společnost – např. Antropologické vyučování (1905), Má dáti, dal (1896) či Abstinent (1900). S tímto tématem je také spojena skutečnost, že byl velmi významným vědcem, darwinistou a psychologem, vlastním největší antropologickou sbírkou na světě. Za své výzkumy v této oblasti mu byl dokonce udělen čestný doktorát na univerzitě v Jeně a později se stal i spoluzakladatel německé Psychologické společnosti.

Potomci Gabriela Cornelia Maxe se věnovali také výtvarnému umění, ovšem nikdy se výrazněji neprosadili a jako umělci upadli v zapomnění. Rodina jako taková však stále do dnešních dnů žije, a to především na území Rakouska, Německa a Švýcarska.

Jan Rucz, místopředseda Sdružení historiků ČR, pobočka Liberec